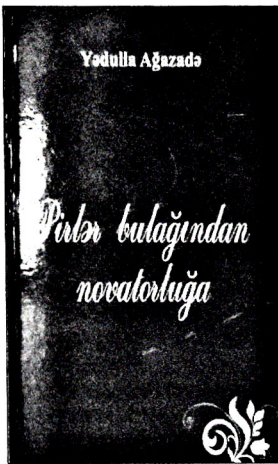

ƏLİ RZA XƏLƏFLİ: PİR BULAĞI, NOVATOR HƏDƏF...

*Filologiya elmləri doktoru, professor
Yədulla Ağazadənin "Pirlər
bulağından novatorluğa" adlı
monoqrafiyası haqda qısa qeydlər*

Fitri istedadlar Allahın məqbul saydıqları hesab olunur(lar). O şəxslərin bədii dərkində quru əzbərçilik və ya sürətli mütaliədən əsər-əlamət olmaz. Fitrilik Allahdan olduğu üçün onlar müəyyən fəzada deyil, şəxsi əhvalda mükəmməl bilik göstərilir. Bəzən systemsiz anamları (da) fitriliyin elementi kimi kütləyə sırmağa çalışırlar. Lakin unudurlar ki, nisbi olan dəyişən, sabit olan dəyişməzdir. Dəyişən "təfəkkür"də (bəlli ki) ruh ölü və acizdir. Sabit olan isə möhkəm vücud kimidir; həm xalq yazı dilində, həm də modern ovqatda eyni təlatüm qurur...

Səmimi etiraf edək ki, bədii təfəkküründə zora mübtəlalıq olmayan, su kimi axıcı sözlər müəllifi Əli Rza Xələfli yaradıcılığında mütləq hesab olunan sabit Hədəfdir, orada məntiq sətiraltı deyil, aydın fəvqədir...

Dediklərimizi filologiya elmləri doktoru, professor Yədulla Ağazadənin Əli Rza Xələfli yaradıcılığı – xüsusən də, 2022-ci ildə işıq üzü görmüş "Dağlarda duman qaldı" poemalar kitabı əsasında yazdığı, 2023-cü ildə "Gənclik" nəşriyyatı tərəfindən buraxılmış "Pirlər bulağından novatorluğa" adlı monoqrafiyası da sübut edir. Burada istedadlı şairin söz sənəti, bütövlükdə isə Əli Rza Xələfli Obrazı (əhatəli şəkildə) tədqiqatə cəlb edilib, sələf və xələf elementləri (milli kultlar) kimi geniş təhlilə məruz qalıb.

Monoqrafiyada praqmatik sistem vizual deyil, tədqirəlayıqdır; yəni fikirlə onu tədqiq edən (şəxs) arasında çox yaxın əlaqə (proporsionalıq) var. Yədulla müəllim Baş Obrazının (Əli Rza Xələflinin) söz sənətini tamlə, bütövlə düzgün nisbətə

qurur, mütənasib yayımları diqqətdə saxlayır. O, Xələfli şeirinin fəlsəfi səmtini ruhi zərurətdə cilalayır, özü ilə özü arasındakı uzaqlığı (həttə) bu zəmində, gerçək situasiya hesab edir. Bəlli olur ki, bu prosesdə tədqiq olunan fitri istedad, tədqiq edən (də) fitri istedadır, sadəcə, doğru fikirdən asılılıq hər iki Obyektdə - müəllif və tədqiqatçıda Mütləqə yaxınlığı vacib zərurət kimi təqdim edir. Yədulla müəllimin elmi qənaətində bu fəlsəfi zəmin üçün çox səbəb (çox mənə) var, qısaca deyək ki, hörmətli professor Əli Rza Xələfli şeirini anlamsız diqtələrdən qorumaq istəyir, onun "Dağlarda duman qaldı" kitabındakı ədəbi kəşbləri mütləq uyğunluqlarla eyniləşdirir...

Yədulla Ağazadənin monoqrafiyasında maraqlı cəhətlərdən biri də sözdə müqtədirlilik (iqtidar, sahib olmaq) rakursudur. Müəllif sanballı elmi diqtəsi ilə sübut edir ki, ədəbi fəvqə çıxmaq zərər mümkün deyil, ancaq Əli Rza Xələfli təbirində bu, inandırıcıdır. Biz istənilən hal və yanaşma ilə çoxları üçün (bəlkə də) ziddiyyətli görünə biləcək bu zərurətə inanır, iç yangılarımızla nisbət veririk. Çünki Əli Rza Xələfli şeiri oxucunu müti hislərə deyil, artan (çoxalan) hislərə mübtəla edir. Məhz Yədulla Ağazadənin, adıçəkilən monoqrafiyada sitat gətirdiyi parçaların hamısı əsl həqiqətdə axıcı, vizual və bir o qədər poetikdir.

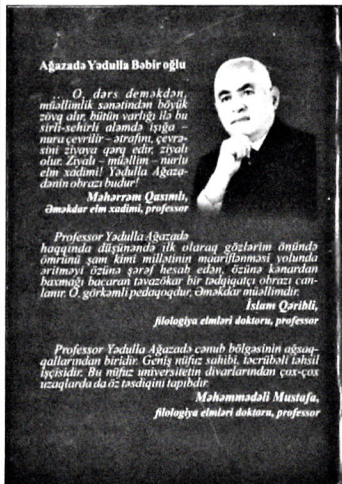
Monoqrafiyada diqqət çəkən elmi təzahürlərdən biri də Əli Rza Xələflinin poema janrına münasibəti, bu janrdə uğura imza atması, bu janrın eniş və yoxuşunda duruş gətirə bilməsidir (biz də ara-sıra bu barədə fikir demişik) Yədulla müəllim haqlı olaraq qeyd edir ki, Əli Rza Xələfli şeirin qəliblərini dağıtmır, fikirlə məzmunu elə cilalayır ki, ritm də öz yerində olur, mənə üçün zəmin verir...

Son vaxtlar (əsasən) klassik üslubda – məsnəvi (ikilik) tipində poema yazması Əli Rza Xələfli yaradıcılığı üçün xarakterik şəkil alıb. Yədulla müəllimin elmi izaha çəkdiyi "Dağlarda duman qaldı" kitabındakı poemaların əksəri bu formadadır. Yədulla müəllimin, monoqrafiyası üçün seçdiyi ad da ayrıca bir tədqiqat mövzudur.

ƏLİ RZA XƏLƏFLİ: PİR BULAĞI, NOVATOR HƏDƏF...

*Filologiya elmləri doktoru, professor
Yədulla Ağazadənin "Pirlər
bulağından novatorluğa" adlı
monoqrafiyası haqda qısa qeydlər*

Əvvəli 5-ci səhifədə

Ağazadə Yədulla Bəbir oğlu

O, dərs deməkdən müəllimlik sənətindən böyük zövq alır, bütün varlığı ilə bu sirli-sehrili aləmdə işığa - nura çevrilir - ətrafını, çevrəsini zövqə qərq edir, ziyalı olur. Ziyalı - müəllim - nurlu elm xadimi! Yədulla Ağazadənin obrazı budur!

*Məhərrəm Qasimli,
Əməkdar elm xadimi, professor*

Professor Yədulla Ağazadə haqqında düşünəndə ilk olaraq gözələrim önündə ömrünü şam kimi mülkətinin mürifətində yolunda arıtması özünə qərəz hesab edən, özünə kənarıdan baxmağı bacaran fəvzəkar bir tədqiqatçı obrazı canlanır. O, görkəmli pedaqoqdur, Əməkdar müəllimdir.

*İslam Qəribli,
filologiya elmləri doktoru, professor*

Professor Yədulla Ağazadə cənub bölgəsinin ağsaqqallarından biridir. Geniş nüfuz sahibi, təcrübəli təhsil işçisidir. Bu nüfuz universitetin divarlarından çox-çox uzaqlarda da öz təsdiqini tapıbdır.

*Məhəmmədəli Mustafə,
filologiya elmləri doktoru, professor*

O, "Pirlər bulağından novatorluğa" deməklə hansı hissə, hansı mistik zəminə körpü sahib?! Ümumiyyətlə, Pirlər bulağı haradır, oranın Əli Rza Xələfli ilə nə əlaqəsi var? Və ən əsası, o bulaqdan su içən novator kimdir? Sanırıq ki, Yədulla müəllim, bu prizmaları (üstüörtülü) sezib, seçdiyi adın mahiyyəti, işarə etdiyi Obrazın kimliyi barədə epizodik də olsa, müəyyən istiqamətlər verib.

Yədulla müəllim, Əli Rza Xələfli şeirindən bəhs edən monoqrafiyasında sadə təsəvvürdən daha çox, mentalığa, sonra da ədəbi təsəvvüflərə diqqət çəkib, Əli Rza Xələfli şeirinin vətənpərvər ruhundan, (daha çox) insanlıq, kişilik, qürur hissindən bəhs edib. Demək istəyib ki, "Dağlarda duman qaldı" kitabında müəllif daş könülləri fəsil-fəsil cilalayıb, qələmə aldıklarını sakit səsle pıçıldayıb, lakin çılgın hava ilə qəlblərə ötürüb. Bu da birbaşa, modernçilikdir, müasirlik təqdiridir...

Biz də Əli Rza Xələfli şeiri barədə ara-sıra yazmışıq. Bəlli ki, əsas nüansları (bəlkə də) görə bilməmişik. Nə xoş ki, Əli Rza Xələfli yaradıcılığında hissimizə sığışıra bilmədiyimiz aspektləri Yədulla Ağazadənin monoqrafiyası açır. Məsələn, anlayırıq ki, Əli Rza Xələflinin poetik hissi instinkt deyil, qurduğu mənə və obrazlar fantastik meyldən uzaqdır, mütləqi qavraya bilirlər və s. Ən əsası, Əli Rza Xələfli

şeirində qaribəlik irrasional xarakterdədir - yəni bir fikir digərinin mahiyyətini açmaq məcburiyyətində qalmır. Bu da o anlama gəlir ki, Əli Rza Xələfli həqiq mənada söz-sənət adamıdır, ondakı istedad Allahdandır. Biz onun istənilən şeirinin vəslində müəyyən mənə tapa bilirik. Elə Yədulla Ağazadənin "Pirlər bulağından novatorluğa" adlı monoqrafiyasında da əsas elmi (ədəbi) məğz budur...

Müəllif Əli Rza Xələflinin iki ayrı səmti fərqli və eyni ovqatda tutmaq marağını, duyğulara zövqlə rəng hopdurmaq bacarığını, oxucunu toxunduğu hislərin əhatəsinə çəkə bilməsini, öz «poetik mən»ini mətin, cəsur obraz kimi təqdim etməsini xüsusi təqdir edir.

Son olaraq deyək ki, "Pirlər bulağından novatorluğa" adlı monoqrafiya başlıqlar və üç bölmədən ibarətdir, müəllif Əli Rza Xələfli şeirini əsasən söhbət(lər) əsasında təqdir və təhlil edib, Əli Rza Xələfli şeirini (poemalarını) bir qəlibdə, Əli Rza Xələfli şəxsiyyətini (ayrı) bir qəlibdə izaha çəkib...

Biz Yədulla müəllimin elmi işi barədə çox söz deyək, çox fikir ifadə edə bilərdik. Sadəcə, uzunçuluq etmək istəmədik. Burada bütün məsələlər qarış-qarış ölçülüb, ədəbi qənaət bəlli ştrixlərlə işarələnib. Burada elə diqtələr də var ki, xüsusi işarə və kodlarla şifrələnib. (Anlaşılandır), bu da müəllifin növbəti yazı missiyası üçün istiqamətlərdir. Nəhayət, monoqrafiyanın elmi sanbalı, müəllifin təhlil dili (də) diqqətimizdən yayınmır.

Beləliklə, Yədulla Ağazadənin "Pirlər bulağından novatorluğa" adlı monoqrafiyası bizdə dəqiq (bir) təəssürat yaradır: Əli Rza Xələfli Pir bulağıdır, ...novator hədəfidir...

**Hikmət
Məlikzadə**

